

**Η ΟΡΧΗΣΤΡΑ ACADEMICA ΑΘΗΝΩΝ ΤΑΞΙΔΕΥΕΙ ΣΤΗΝ ΑΤΤΙΚΗ
ΤΕΤΑΡΤΟΣ ΚΥΚΛΟΣ ΣΥΝΑΥΛΙΩΝ 12.10.2018 – 21.10.2018**

Λίγα λόγια για τους συνθέτες και τα έργα

Μια Μουσική Μπαλέτου που δεν έχει ακόμη χορογραφηθεί

Ο Ανδρέας Νεζερίτης (1897-1980) γεννήθηκε στην Πάτρα στις 30 Νοεμβρίου 1897.

Πήρε τα πρώτα μαθήματα πιάνου με την συνθέτρια Αντιγόνη Παπαμικροπούλου, ενώ άρχισε να συνθέτει από την ηλικία των έξι ετών. Το 1917 μετακόμισε στην Αθήνα και γράφτηκε στο Ωδείο Αθηνών στην τάξη πιάνου της Λήδας Ευλαμπίου - Βωτιέ και στη συνέχεια σε εκείνη του Λούντβιχ Βασσενχόφεν και του Σπύρου Φαραντάτου, ενώ στα θεωρητικά (Αρμονία και Αντίστιξη) είχε δάσκαλο τον Φιλοκτήτη Οικονομίδη. Το 1924 αποφοίτησε από το Ωδείο και συνέχισε τις σπουδές του στη μουσική κοντά στον Κεφαλλονίτη Διονύσιο Λαυράγκα (1860-1941), με τον οποίο έκανε μαθήματα Σύνθεσης από το 1926 έως το 1933.

Ο Νεζερίτης συνέθεσε έργα συμφωνικής μουσικής, κοντσέρτα, έργα μουσικής δωματίου, έργα για πιάνο, χορωδιακά και τρεις όπερες, δύο από τις οποίες έχουν παρουσιαστεί από την Εθνική Λυρική Σκηνή (Ο Βασιλιάς Ανήλιανος το 1948 και Ηρώ και Λέανδρος το 1970-71).

Ενώ συχνά συγκαταλέγεται στους συνθέτες της Εθνικής Σχολής και κάποια πρώιμα έργα έχουν ελληνικό χρώμα, ο Νεζερίτης είχε επηρεαστεί έντονα από τον μουσικό μπρεσιονισμό, ενώ ωριμάζοντας, κινήθηκε προς μια νεοκλασικότερη έκφραση.

Η *Μουσική Μπαλέτου* (op. 55) γράφτηκε το 1940, σε μια περίοδο κατά την οποία ο συνθέτης είχε ήδη περάσει στην νεοκλασική του φάση, με τα ιμπρεσιονιστικά στοιχεία που υπήρχαν και σε πρωιμότερα έργα του να είναι διακριτά και σε αυτό το μπαλέτο. Το έργο που ακολουθεί την παλαιού τύπου δομή της Σουίτας, εκτός από το εισαγωγικό μέρος (Allegro con brio), χωρίζεται σε 5 μέρη-χορούς: Γκαβότα (Tempo di Gavotta), Μενουέτο (Andante con grazia), Σιτσιλιάνα, (Andante calmo, molto espressivo), Σαραμπάντα (Largo molto espressivo ed sostenuto) και Ζίγκα (Vivace). Η *Μουσική Μπαλέτου* παρουσιάστηκε για πρώτη φορά από την Συμφωνική Ορχήστρα Ωδείου Αθηνών το 1942 στο Θέατρο Ολυμπία σε μουσική διεύθυνση του Θεόδωρου Βαβαγιάννη, σε μια αμιγώς μουσική εκδήλωση. Και ενώ έκτοτε έχει παιχτεί πολλές φορές, δεν έχει ακόμη παρουσιαστεί χορογραφικά.

Ένα «χαμένο» κονσέρτο στην αυγή του κλασικισμού

Ο Αυστριακός συνθέτης **Φραντς Γιόζεφ Χάυντν [Franz Joseph Haydn, (1732-1809)]**, αποτελεί έναν από τους αντιπροσωπευτικότερους συνθέτες της εποχής του κλασικισμού. Μαζί με τους νεώτερους Μότσαρτ (1756-1791) και Μπετόβεν (1770-1827) θεωρείται ότι ανήκει στην λεγόμενη «Πρώτη Σχολή της Βιέννης», δηλαδή στον κύκλο των γερμανόφωνων συνθετών που έδρασαν στη Βιέννη κατά το δεύτερο μισό του 18^{ου} αιώνα. Ο Χάυντν, ο «πατέρας» της συμφωνίας και του κουαρτέτου εγχόρδων, παρά την ταπεινή του καταγωγή – ήταν γιος αμαξοποιοῦ – κατάφερε, το 1761, να προσληφθεί στην Αυλή του κόμη Εστερχάζυ, μία θέση που κράτησε για τριάντα περίπου χρόνια (1761-1790).

Το *Κονσέρτο για βιολοντσέλο και ορχήστρα αρ. 1 σε ντο μείζονα* είναι το πρώτο από τα δύο κοντσέρτα για βιολοντσέλο και ορχήστρα που συνέθεσε ο Αυστριακός Συνθέτης. Και ενώ είχε γραφτεί μεταξύ του 1762 και του 1765, για χρόνια θεωρούνταν χαμένο (είχαν σωθεί μόνο τα δύο πρώτα μέτρα), μέχρι το 1961, που εντοπίστηκε. Ο Χάυντν είναι ίσως ο πρώτος συνθέτης που βγάζει το βιολοντσέλο από τον συνοδευτικό ρόλο που είχε το όργανο αυτό στην μουσική Μπαρόκ, δηλαδή στον ρόλο της εκτέλεσης του συνεχούς βάσιμου (basso continuo) και του δίνει πρωταγωνιστικό ρόλο. Το έργο χωρίζεται σε τρία μέρη: Το δυναμικό Πρώτο (Moderato), το λυρικότερο Δεύτερο (Adagio), όπου το εκφραστικό μέρος του βιολοντσέλου έχει τον πρώτο λόγο, και το Finale (Allegro molto), στο οποίο κάποια θέματα του πρώτου μέρους εμφανίζονται επαναληπτικά. Το ιδιαίτερος απαιτητικό μέρος του βιολοντσέλου αποτελεί πρόκληση για τους ερμηνευτές του.

Ο ηγέτης των μουσών και η αρμονική συνύπαρξη των τεχνών

Ο Ρώσος πρωτοποριακός συνθέτης **Ιγκόρ Στραβίνσκυ [Igor Stravinsky (1882-1971)]**, ένας από τους σημαντικότερους και πιο πολύπλευρους συνθέτες του 20^{ου} αιώνα, έχει συνδέσει το όνομά του όχι μονάχα με σημαντικές στιγμές της ιστορίας της μουσικής, αλλά και του χορού.

Συνθέτοντας μουσική για τα περίφημα «Ρωσικά Μπαλέτα» του Σεργκέι Ντιάγκιλεφ [Sergei Diaghilev (1872-1929)] – *Το Πουλί της Φωτιάς* (1910), *Πετρούσκα* (1911), την πολύκροτη *Ιεροτελεστία της Άνοιξης* (1913), η πρεμιέρα της οποίας δημιούργησε σκάνδαλο, τον *Πουλτσινέλα* (1920), τους *Γάμους* (1923) – ο Στραβίνσκυ έγινε διάσημος σε ολόκληρο τον κόσμο. Μετά την «ρωσική» του περίοδο, η οποία περιλάμβανε και την «πολύτεχνη» *Ιστορία του Στρατιώτη* (1918/1924), ένα έργο που γράφτηκε για «να διαβαστεί, να παιχτεί και να χορευτεί» και το οποίο δύο χρόνια μετά την πρώτη πλήρη παρουσιάσή του στο Παρίσι, το 1924, παίχτηκε στην Αθήνα (τον Ιανουάριο του 1926) από τον Δημήτρη Μητρόπουλο, πριν ακόμη παρουσιαστεί στη Βρετανία (1927), αλλά και την Αμερική (το 1948, και πάλι από τον Μητρόπουλο), ο Στραβίνσκυ πέρασε σε μια νεοκλασικότερη φάση. Χαρακτηριστικό έργο της φάσης αυτής είναι και ο *Απόλλων Μουσηγέτης*, ένα έργο που είχε παραγγελθεί στον συνθέτη για να χορογραφηθεί για το Φεστιβάλ της Ουάσιγκτον τον Απρίλιο του 1928.

Χορογράφος, αλλά και ο πρώτος Απόλλων, ήταν ο Ρώσος Άντολφ Μπολμ [Adolph Bolm, (1884- 1951)]. Δύο μόλις μήνες μετά την παγκόσμια πρώτη του έργου στις Η.Π.Α., η νεοκλασική μουσική του Στραβίνσκυ χορογραφήθηκε από έναν από τους μεγαλύτερους χορογράφους τού 20^{ου} αιώνα, τον, επίσης, Ρώσο, Ζορζ Μπαλανσίν [Georges Balanchine (1904-1983)], για τα Ρωσικά Μπαλέτα του Ντιάγκιλεφ, και παρουσιάστηκε στο θέατρο «Σάρα Μπερνάρ» του Παρισιού με τον ίδιο τον συνθέτη στο πόντιουμ. Ο Μπαλανσίν ήταν μόλις 24 ετών και η χορογραφία του αυτή – η πρώτη μιας μακράς συνεργασίας με τον Στραβίνσκυ – τον έκανε διάσημο σε ολόκληρο τον κόσμο.

Το νεοκλασικό ύφος του έργου ταίριαξε απόλυτα με τις νεοκλασικές γραμμές του νεαρού Μπαλανσίν, και οι μυθικοί χορευτές Σερζ Λιφάρ και Αλεξάντρα Ντανίλοβα συμπλήρωσαν την επιτυχία του μπαλέτου. Το έργο, που συχνά παρουσιάζεται χωρίς την χορογραφική του πραγμάτωση, αναπαριστά την γέννηση του Απόλλωνα, την συνδιαλλαγή του με τρεις μούσες, την Καλλιόπη (που εδώ αντιπροσωπεύει την Ζωγραφική και τις Εικαστικές Τέχνες), την Τερψιχόρη (που ενσαρκώνει τον Χορό και τις Παραστατικές Τέχνες) και την Πολύμνια (που εκπροσωπεί την Ποίηση) και την τελική τους πορεία (το τελευταίο μέρος τιτλοφορείται «Αποθέωσις») προς τον Παρνασσό, με ηγέτη τον Απόλλωνα.

Ο ίδιος ο Στραβίνσκι, στην *Μουσική Ποιητική* του, περιγράφει την ιδανική ηγεμονία του απολλώνιου στοιχείου, που αποτελεί χαρακτηριστικό στοιχείο της νεοκλασικής του φάσης: «Στο έργο πρέπει να χαλιναγωγούνται όλα τα διονυσιακά στοιχεία που ενεργοποιούν την φαντασία του καλλιτέχνη και της δίνουν ορμή. Να χαλιναγωγούνται καταλλήλως πριν μας μεθύσουν, έτσι ώστε να υπακούουν τελικά στον νόμο του Απόλλωνα».

Στέλλα Κουρμπανά, δρ. Ιονίου Πανεπιστημίου, Έφορος του Αρχείου του Ωδείου Αθηνών